

Artykuł 22

Poszanowanie prywatności

1. Żadna osoba niepełnosprawna, bez względu na miejsce zamieszkania lub warunki życiowe, nie może być narażona na samowolną lub bezprawną ingerencję w życie prywatne, sprawy rodzinne, dom lub korespondencję, czy innego typu komunikację międzyludzką, ani też na bezprawne zamachy na jej cześć i reputację. Osoby niepełnosprawne mają prawo do ochrony prawnej przed tego rodzaju ingerencjami i zamachami.

2. Państwa Strony będą chronić poufność informacji osobistych, o zdrowiu i rehabilitacji osób niepełnosprawnych, na zasadzie równości z innymi osobami.

1. ZAKAZ INGERENCJI W ŻYCIU PRYWATNE, SPRAWY RODZINNE, KORESPONDENCJĘ, INNEGO TYPU KOMUNIKACJĘ MIĘDZYLUDZKĄ, ZAKAZ BEZPRAWNYCH ZAMACHÓW NA CZEŚĆ I REPUTACJĘ

Konstytucja RP zawiera następujące postanowienia dotyczące ochrony przed ingerencją w życie prywatne, korespondencję oraz dotyczące zamachów na cześć i reputację:

- każdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym,
- zapewnia się wolność i ochronę tajemnicy komunikowania się; ograniczenie może nastąpić jedynie w przypadkach określonych w ustawie i w sposób w niej określony,
- zapewnia się nienaruszalność mieszkania; przeszukanie mieszkania, pomieszczenia lub pojazdu może nastąpić jedynie w przypadkach określonych w ustawie i w sposób w niej określony.

Przepisy te mają powszechny zakres stosowania.

Przepisy ustawodawstwa zwykłego rozwijają gwarancje praw przewidziane w Konstytucji. Mają one powszechny zakres stosowania, fakt niepełnosprawności danej osoby nie ma jakiegokolwiek wpływu na zakres ochrony przyznawany na ich mocy.

Kodeks cywilny stanowi, że:

- dobra osobiste człowieka, jak zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach,
- ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne; w razie dokonanego naruszenia można także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie, można także żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny,
- jeżeli wskutek naruszenia dobra osobistego została wyrządzona szkoda majątkowa, poszkodowany może żądać jej naprawienia na zasadach ogólnych.

Kodeks karny przewiduje sankcje za:

- bezprawne naruszenie mieszkania (wdarcie się do cudzego domu, mieszkania, lokalu, pomieszczenia albo na teren ogrodzony albo, wbrew żądaniu osoby uprawnionej, nieopuszczenie takiego miejsca),
- uzyskanie bez uprawnienia dostępu do informacji (otwarcie zamkniętego pisma, podłączenie się do sieci telekomunikacyjnej lub przełamanie albo ominięcie zabezpieczenia elektronicznego, magnetycznego, informatycznego lub innego szczególnego zabezpieczenia), uzyskanie bez uprawnienia dostępu do całości lub części systemu informatycznego,
- założenie lub posługiwanie się urządzeniem podsłuchowym, wizualnym albo innym urządzeniem lub oprogramowaniem w celu uzyskania informacji, do której nie jest uprawniony, jak też ujawnianie innej osobie informacji uzyskanej bez uprawnienia,
- pomawianie innej osoby, grupy osób o takie postępowanie lub właściwości, które mogą poniżyć ją/je w opinii publicznej lub narazić na utratę zaufania potrzebnego dla danego stanowiska, zawodu lub rodzaju działalności,
- znieważenie innej osoby w jej obecności albo choćby pod jej nieobecność, lecz publicznie lub w zamiarze, aby zniewaga do dotarła tej osoby.

Dalsze gwarancje nienaruszalności osoby, mienia (warunki przeszukania) zawiera Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Ustawa o postępowaniu egzekucyjnym w administracji określa warunki przeprowadzania egzekucji (w tym przeszukania) w sprawach administracyjnych.

Ustawa o Policji określa warunki przeprowadzania czynności operacyjno-rozpoznawczych, podejmowanych przez Policję w celu zapobieżenia, wykrycia, ustalenia sprawców, a także uzyskania i utrwalenia dowodów ściganych z oskarżenia publicznego, umyślnych przestępstw.

Kodeks postępowania karnego określa warunki udostępniania przez urzędy, instytucje i podmioty prowadzące działalność w dziedzinie poczty lub działalność telekomunikacyjną, urzędy celne oraz instytucje i przedsiębiorstwa transportowe sądowni lub prokuratorowi, na żądanie zawarte w postanowieniu, korespondencję i przesyłki oraz wykaz połączeń telekomunikacyjnych lub innych przekazów informacji, w tym korespondencji przesyłanej pocztą elektroniczną, z uwzględnieniem czasu ich dokonania i innych danych związanych z połączeniem lub przekazem, niestanowiących treści rozmowy telefonicznej lub innego przekazu informacji, jeżeli mają znaczenie dla toczącego się postępowania. Tylko sąd lub prokurator mają prawo je otwierać lub zarządzić ich otwarcie. Ustawa określa także warunki dopuszczalności kontroli i utrwalania treści rozmów telefonicznych.

Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych określa warunki rozpowszechniania wizerunku (zezwoleń osoby na nim przedstawionej, warunki odstąpienia od wymogu uzyskania zezwolenia), rozpowszechniania korespondencji (zezwoleń).

2. OCHRONA DANYCH OSOBOWYCH OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Konstytucja RP zawiera następujące postanowienia dotyczące ochrony danych:

- nikt nie może być obowiązany inaczej niż na podstawie ustawy do ujawniania informacji dotyczących jego osoby,
- władze publiczne nie mogą pozyskiwać, gromadzić i udostępniać innych informacji o obywatelach niż niezbędne w demokratycznym państwie prawnym,

- każdy ma prawo dostępu do dotyczących go urzędowych dokumentów i zbiorów danych (ograniczenie tego prawa może określić ustawa),
- każdy ma prawo do żądania sprostowania oraz usunięcia informacji nieprawdziwych, niepełnych lub zebranych w sposób sprzeczny z ustawą,
- zasady i tryb gromadzenia oraz udostępniania informacji określa ustawa.

Przepisy dotyczące ochrony danych osobowych mają powszechny zakres stosowania, dane osób niepełnosprawnych chronione są na takich samych zasadach jak dane innych osób.

Ustawa o ochronie danych osobowych stwierdza, że każdy ma prawo do ochrony dotyczących go danych osobowych, zaś przetwarzanie takich danych może mieć miejsce ze względu na dobro publiczne, dobro osoby, której dane dotyczą, lub dobro osób trzecich w zakresie i trybie określonym ustawą. Ustawa określa zasady postępowania przy przetwarzaniu danych osobowych oraz prawa osób fizycznych, których dane osobowe są lub mogą być przetwarzane w zbiorach danych. Przetwarzanie danych jest dopuszczalne gdy, między innymi, osoba, której dane dotyczą, wyrazi na to zgodę.

W przypadku zbierania danych osobowych od osoby, której one dotyczą, administrator danych jest obowiązany poinformować ją o:

- celu zbierania danych, a w szczególności o znanych mu w czasie udzielania informacji lub przewidywanych odbiorcach lub kategoriach odbiorców danych,
- prawie dostępu do treści swoich danych oraz ich poprawiania,
- dobrowolności albo obowiązku podania danych, a jeżeli taki obowiązek istnieje, o jego podstawie prawnej.

Zabronione jest przetwarzanie danych, między innymi, o stanie zdrowia, kodzie genetycznym, orzeczeń wydanych w postępowaniu sądowym lub administracyjnym. Przetwarzanie tych danych jest jednak dopuszczalne jeżeli, między innymi, osoba, której dane dotyczą, wyrazi na to zgodę na piśmie.

Przez zgodę rozumie się oświadczenie woli, którego treścią jest zgoda na przetwarzanie danych osobowych tego, kto składa oświadczenie; zgoda nie może być domniemana lub dorozumiana z oświadczenia woli o innej treści. Ponieważ zgoda na przetwarzanie danych stanowi oświadczenie woli, zastosowanie mają przepisy Kodeksu cywilnego dotyczące składania oświadczeń przez osoby niepiśmienne, niesprawne ruchowo, niewidome lub niedowidzące, jak też przepisy dotyczące wykładni oświadczeń woli oraz wad oświadczeń woli.

Przetwarzanie danych osobowych osób ubezwłasnowolnionych może odbywać się jedynie po uzyskaniu zgody przedstawiciela ustawowego takich osób, wyrażonej najpóźniej w chwili składania oświadczenia. Nieważna jest zgoda na przetwarzanie danych udzielona przez osobę znajdującą się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie woli (na przykład przez osobę chorą, niedorozwiniętą, znajdującą się pod wpływem alkoholu lub środków odurzających).

Szczegółowe postanowienia dotyczące ochrony danych osobowych zawiera ustawa o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Zgodnie z nią NFZ jest uprawniony do przetwarzania danych osobowych ubezpieczonych w celu:

- stwierdzenia istnienia obowiązku ubezpieczenia zdrowotnego,
- wystawienia dokumentów uprawniających do korzystania ze świadczeń finansowanych przez Fundusz,
- stwierdzenia obowiązku płacenia składki i ustalenia kwoty składki,
- kontroli rodzaju, zakresu i przyczyny udzielanych świadczeń,
- rozliczenia ze świadczeniodawcami,

- rozliczenia z innymi instytucjami lub osobami w zakresie ich zobowiązań wobec Funduszu,
- kontroli przestrzegania zasad legalności, gospodarności, rzetelności i celowości finansowania udzielanych świadczeń zdrowotnych,
- monitorowania stanu zdrowia i zapotrzebowania ubezpieczonych na świadczenia zdrowotne oraz leki i wyroby medyczne.

Ustawa określa rodzaj danych, jakie Fundusz może przetwarzać, w szczególności:

- nazwisko i imię (imiona),
- nazwisko rodowe,
- data urodzenia,
- płeć,
- obywatelstwo,
- numer PESEL,
- numer NIP - w przypadku osób, którym nadano ten numer,
- seria i numer dowodu osobistego, paszportu lub innego dokumentu stwierdzającego tożsamość - w przypadku osób, które nie mają nadanego numeru PESEL lub numeru NIP,
- adres zamieszkania,
- adres czasowego miejsca pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli dana osoba nie ma na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej miejsca zamieszkania,
- numer ubezpieczenia,
- stopień pokrewieństwa z opłacającym składkę,
- stopień niepełnosprawności - w przypadku członka rodziny,
- przyczyn udzielonych świadczeń opieki zdrowotnej,
- nazwa instytucji właściwej osoby uprawnionej do świadczeń opieki zdrowotnej na podstawie przepisów o koordynacji,
- data zgłoszenia do ubezpieczenia zdrowotnego,
- data wyrejestrowania z ubezpieczenia zdrowotnego,
- okres, za który opłacono składkę na ubezpieczenie zdrowotne,
- typ dokumentu uprawniającego do świadczeń opieki zdrowotnej,
- data zgonu.

Fundusz jest także uprawniony do przetwarzania danych osobowych osób uprawnionych do świadczeń opieki zdrowotnej na podstawie przepisów o koordynacji wspólnotowej oraz umów międzynarodowych w celu:

- potwierdzenia uprawnień do świadczeń opieki zdrowotnej,
- rozliczania kosztów świadczeń opieki zdrowotnej udzielonych osobom uprawnionym na podstawie przepisów o koordynacji,
- rozliczania z innymi instytucjami lub osobami w zakresie ponoszonych przez świadczeniodawców i Fundusz kosztów świadczeń opieki zdrowotnej,
- kontroli rodzaju, zakresu i przyczyny udzielanych świadczeń,
- kontroli przestrzegania zasad legalności, gospodarności, rzetelności i celowości finansowania udzielanych świadczeń opieki zdrowotnej.

Rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie rodzajów i zakresu dokumentacji medycznej w zakładach opieki zdrowotnej oraz sposobu jej przetwarzania precyzuje warunki przechowywania dokumentacji medycznej, odpowiedzialność za stworzenie warunków organizacyjnych i technicznych przechowywania dokumentacji zapewniających jej poufność,

zabezpieczających przed dostępem osób nieupoważnionych, zniszczeniem lub zgubieniem oraz umożliwiających jej wykorzystanie bez zbędnej zwłoki.

Zgodnie z rozporządzeniem dokumentacja udostępniana jest podmiotom i organom uprawnionym na podstawie odrębnych przepisów, a w razie śmierci pacjenta - osobie przez niego upoważnionej do uzyskiwania dokumentacji w przypadku jego zgonu. Udostępnienie dokumentacji następuje w trybie zapewniającym zachowanie poufności i ochronę danych osobowych.

Ustawa o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych upoważnia NFZ do przeprowadzania kontroli dokumentacji medycznej. Obejmują one badanie zgodności prowadzonej dokumentacji medycznej z przepisami rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie rodzajów i zakresu dokumentacji medycznej w zakładach opieki zdrowotnej oraz sposobu jej przetwarzania. Stwierdzone nieprawidłowości w sposobie prowadzenia dokumentacji medycznej stanowią podstawę do nakładania na świadczeniodawców sankcji, w tym finansowych, określonych w ogólnych warunkach umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej stanowiących załącznik do rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie ogólnych warunków umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej. W przypadku gromadzenia informacji lub prowadzenia dokumentacji, w tym dokumentacji medycznej, w sposób rażąco naruszający przepisy prawa, wysokość kary umownej wynosi do 1% kwoty zobowiązania określonej w umowie dla danego zakresu świadczeń.

3. ZAPOBIEGANIE UKRYWANIU OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH POD PRETEKSTEM POSZANOWANIA PRYWATNOŚCI

Konstytucja RP przewiduje, że każdemu zapewnia się nietykalność osobistą i wolność osobistą. Pozbawienie lub ograniczenie wolności może nastąpić tylko na zasadach i w trybie określonych w ustawie.

Kodeks karny przewiduje sankcje za:

- bezprawne pozbawienie wolności,
- znęcanie się fizyczne lub psychiczne nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny,
- uprowadzenie lub zatrzymanie osoby nieporadnej ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, wbrew woli osoby powołanej do opieki lub nadzoru.

Nie są prowadzone statystyki, które umożliwiałyby wyróżnienie kategorii poszkodowanych niepełnosprawnych, ofiar takich przestępstw.

Uwagi zawarte w opracowaniu "Polska droga do Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych ONZ", Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego, 2008

Art. 19 ust. 1 pkt 4 Ustawy z 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej gwarantuje zachowanie intymności i poszanowania godności w czasie udzielania świadczeń zdrowotnych. W przypadku osób niesłyszących taka intymność nie może być zachowana, gdyż lekarz i inny personel medyczny nie ma obowiązku znać języka migowego, więc do gabinetu z takim pacjentem musi wejść osoba, która będzie tłumaczem. Wydawałoby się konieczne wprowadzenie do polskiego ustawodawstwa zapisu, który będzie gwarantował osobom niesłyszącym pomoc tłumacza przysięgłego. Taki tłumacz powinien otrzymywać wynagrodzenie z budżetu państwa i powinien być zatrudniony w każdej placówce opieki medycznej.

Polski Związek Głuchych jako organizacja pozarządowa służy swoim członkom taką pomocą, ale wprowadzenie takiego obowiązku do przepisów omawianej ustawy wydaje się konieczne chociażby dlatego, iż każda osoba niesłysząca nie musi być członkiem PZG.

Wprowadzenie zapisu o publicznym i bezpłatnym dostępie osób niesłyszących do korzystania z pomocy tłumacza przysięgłego podczas wizyt w zakładach opieki zdrowotnej.

Stanowisko Ministerstwa Zdrowia

Udzielanie świadczeń zdrowotnych osobom niesłyszącym może napotykać trudności związane z komunikacją między lekarzem a pacjentem, jednakże pomoc tłumacza języka migowego z reguły nie jest niezbędna. Komunikacja odbywa się przy wykorzystaniu różnych metod, w tym mowy ciała, czytania z ruchu warg, również w formie pisemnej. Istnieje możliwość skorzystania z pomocy Polskiego Związku Głuchych w zakresie tłumaczenia języka migowego. Dotyczy to wszystkich osób niesłyszących, również tych niebędących członkami PZG. Odnosząc się do propozycji zatrudnienia w każdej placówce medycznej tłumacza przysięgłego języka migowego należy mieć na uwadze, iż w Polsce funkcjonuje około 18.000 zakładów opieki zdrowotnej. Realizacja powyższego byłaby niemożliwa z powodu braku odpowiedniej liczby tłumaczy.